

الشيخ محمد حسان

في رحاب الدار الآخرة

الصراط

Охират ҳовлиси силсиласи

Шайх Муҳаммад Ҳассон

Сирот

Барча ҳамду санолар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфор айтамиз, Ундан ёрдам ва ҳидоят сўраймиз, нафсимизнинг шумлигидан ва амалларимизнинг ёмонлигидан Унинг Ўзидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани ҳидоят қилувчи йўқдир. Мен ягона, шериксиз Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчисидир деб гувоҳлик бераман.

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост кўрқиш билан кўрқинглари ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинглари!» (Оли Имрон: 102).

«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан яратган ва ундан жуфтини вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак ва аёлларни тарқатган Роббингиздан кўрқингиз! Яна ораларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган Аллоҳдан кўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан ажралиб кетишдан кўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда кузатувчи бўлган зотдир» (Нисо: 1).

«Эй мўминлар, Аллоҳдан кўрқинглар, тўғри сўзни сўзланглар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни мағфират қилур. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига итоат этса, бас у улуг бахтга эришибди» (Аҳзоб: 70, 71).

Сўзларнинг рости Аллоҳнинг Китоби, йўлларнинг яхшиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари, ишларнинг ёмони (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтгувчидир.

Аммо баъд...

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Аллоҳнинг тавфиқи билан бугун сизлар билан «Охират ҳовлиси» силсиласидан ўн тўққизинчи суҳбат устида йиғилиб турибмиз. Бундан олдинги суҳбатимизда мезон-тарози хусусида сўз юритган, ҳисоб-китоб амалларга иқрор қилдириш учун, тарозида ўлчаш эса амаллар миқдорини кўрсатиб бериш ва шунга кўра жазо-ю мукофотлар бериш учун бўлишини айтиб ўтган эдик.

Амаллар тарозига қўйилиб, жазо-ю мукофотлар аниқ бўлгач, энди ҳар бир киши учун ўзининг оқибатига юзланиш қолади. Шу ҳолда турилганда Аллоҳ таоло жаҳаннам устига Сирот (йўл) номли бир кўприк ўрнатишга амр этади ва бу кўприк устида мўмин, муваҳҳид ва тақводор зотлар ажралиб, жаннат сари йўл оладилар, мушрик, кофир ва жинойтчи кимсалар эса жаҳаннамга қулайдилар.

Аллоҳнинг изни билан бугунги суҳбатимиз Сирот мавзусида бўлади.

Одатимизга кўра, вақтдан унумли фойдаланиш учун ушбу мавзудаги сўзимизни қуйидаги бир неча моддаларга бўлиб оламиз:

Биринчи: Сирот – жаҳаннам устидаги кўприк ва одамларнинг ундаги аҳволи.

Иккинчи: Омонат ва раҳм (қариндошлик алоқаси) кўприкнинг икки томонида туриши.

Учинчи: Сиротдан охири бўлиб ўтадиган киши ким?

Тўртинчи: Нажот борми?

Севиқли биродарим, суҳбатимизни жон қулоқ билан тинглашингизни умид қиламан. Зеро, мавзу жуда муҳим мавзулардан. Аллоҳ таолодан

сизу бизга ҳисоб кунда, мезон кунда, Сирот кунда Ўзи нажот беришини сўрайман. У бунинг эгаси ва бунга қодирдир.

Биринчи: Сирот – жаҳаннам кўприги ва одамларнинг ундаги аҳволи

Аллоҳ йўлидаги дўстларим! Сирот луғатда тўғри ва ёруғ-ойдин йўл маъносини англатади.

Шариат истилоҳига келсак, бу ерда у қиличдан ўткир ва қилдан ингичка кўприк маъносида қўлланилади. «Саҳиҳ Муслим»да Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳу айтганларидек, Сирот – мўминлар унинг устидан юриб, наъим жаннатларига, мушриклар эса жаҳаннамга – нақадар ёмон жой у – ўтишлари учун Аллоҳ жала ва ало жаҳаннам устига қурадиган қилдан ингичка ва қиличдан ўткир кўприқдир.

Аллоҳ таоло айтади: **«Сизлардан ҳар бирингиз унга тушувчидирсиз. (Бу) Парвардигорингиз (амрига биноан) вожиб бўлган ҳукмдир»** (Марям: 71).

Имом Абул-Из ал-Ҳанафий «Таҳовия ақидаси шарҳи»да айтади: Муфассирлар **«Сизлардан ҳар бирингиз унга тушувчидирсиз»** (Марям: 71) оятидаги тушишдан мурод нима экани хусусида ихтилоф қилганлар. Очикроқ ва қувватлироқ фикр шуки, ундан мурод сирот устидан ўтишдир. Чунки, Аллоҳ таоло айтади: **«Сўнг тақводор бўлган зотларни қутқарурмиз ва золим кимсаларни тиз чўккан ҳолларида (жаҳаннамда) қолдирурмиз»** (Марям: 72).

Саҳиҳ ҳадисда келганки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, дарахт остида байъат берган бирон киши дўзахга тушмайди», дедилар. Ҳафса розияллоҳу анҳо айтадилар: «Шунда мен: «Ё Расулуллоҳ, Аллоҳ: **«Сизлардан ҳар бирингиз унга тушувчидирсиз»** демаганми?!», дедим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ахир Аллоҳнинг: **«Сўнг тақводор бўлган зотларни қутқарурмиз ва золим кимсаларни тиз чўккан ҳолларида (жаҳаннамда) қолдирурмиз»**, деганини эшитмаганмисиз?!», дедилар.

Уламоларнинг мазкур оятда зикр қилинган тушиш маъносида айтган сўзларини шундай жамланадики, дўзахга тушиш икки хил бўлади:

Биринчиси, тушиш – кириш маъносида бўлиб, бу кофир ва мушриклар учундир. Аллоҳ таоло Фиръавн ҳақида айтганидек: **«У (Фиръавн) Қиёмат Кунисида ўз қавмини бошлаб бориб дўзахга туширур. У тушиладиган энг ёмон жойдир!»** (Худ: 98).

Иккинчиси, Сирот кўпригидан ўтиш маъносида бўлиб, бу тақводор мўминлар учундир. Аллоҳ таоло улар ҳақида айтганидек: **«Сўнг тақводор бўлган зотларни қутқарурмиз ва золим кимсаларни тиз чўккан ҳолларида (жаҳаннамда) қолдирурмиз».**

Менга жон қулоғингизни тутинг, ўз хоҳишларидан сўзламайдиган Содиқ ва Масдуқ зот ўзларига хос бўлган етук, қисқа, гўзал ва пурмаъно пайғамбарона услублари билан Сиротдан ўтиш ҳолатини тасвирлаб берадилар, истасангиз айтишингиз мумкинки, юракларни ёриб юборгудек бу манзарани маҳорат билан чизиб берадилар.

Саҳобалар сўрадилар: «Ё Расулulloҳ, қиёмат куни Раббимизни кўрамизми?».

Ул зот: **«Ой тўлган кечада ойни ҳеч қандай тўсиқсиз ҳолида (кўришга) шубҳа қиласизларми?»**, дедилар. Улар: «Йўқ, ё Расулulloҳ», дейишди. **«Қуёшни булут тўсмаган ҳолатида (кўришга) шубҳа қиласизларми?»**, дедилар. Улар яна: «Йўқ», дейишди. Шунда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам дедилар: **«Сизлар Ул зотни худди ана шундай кўрасизлар. Қиёмат куни одамлар маҳшаргоҳда жамланадилар. (Аллоҳ таоло:) «Ким нима нарсага сиғинган бўлса, ўшанга эргашсин»**, дейди. Улардан кимдир қуёшга эргашади, кимдир ойга эргашади, кимдир тоғутларга эргашади. Бу умматгина қолади, ичида мунофиқлари ҳам бўлади. Аллоҳ (улар таниганидан бошқача суратда) олдиларига келиб: **«Мен Роббингизман»**, дейди. Улар: **«То Роббимиз келгунича бизнинг турар жойимиз шудир. Роббимиз келса, биз уни таниймиз»**, дейишади. Сўнг Аллоҳ (улар танийдиган суратда) олдиларига келиб: **«Мен Роббингизман»**, дейди. Улар ҳам: **«Сен бизнинг Роббимиздирсан»**, дейишади. Аллоҳ уларни чорлайди, жаҳаннам устига Сирот (кўприги) қурилади. Шунда пайғамбарлар ичидан ўз умматлари билан биринчи бўлиб ўтувчиси мен бўламан. У куни пайғамбарлардан ўзга бирор кимса сўз сўзламас. Пайғамбарларнинг у кундаги сўзлари: **«Парвардигор,**

Ўзинг саломат қилгайсан, Парвардигор, Ўзинг саломат қилгайсан» бўлур. Жаҳаннамда саъдон (ўсимлиги) тиконлари мисол чангаклар бордир, – Саъдоннинг тиконларини кўрганмисизлар?, деб сўрадилар, Ҳа, дейишгач, сўзларида давом этдилар: – У чангаклар худди саъдоннинг тиконларига ўхшайди. Лекин уларнинг нақадар катталигини Аллоҳдан ўзга ҳеч ким билмас. (Ўша чангаклар) одамларга амалларига қараб чанг солади. Баъзилар амали сабабли ҳалок қилинади, баъзилар (чангак билан баданлари) тилкаланиб, кейин нажот топади. Қачон, Аллоҳ дўзах аҳлларида Ўзи истаган кишиларни раҳм қилишни истаганда малоикаларга Аллоҳга ибодат қилувчи бўлган кишиларни дўзахдан чиқаришликка фармон беради. Малоикалар уларни чиқарадилар, уларни сажда изларидан таниб оладилар. Аллоҳ дўзахга сажда изини ейишни ҳаром қилгандир. Улар дўзахдан чиқадилар. Одам боласининг сажда изларидан бошқа барча аъзосини ўт еб битирган бўлади. Улар куйиб кетган ҳолда дўзахдан чиқадилар. Сўнг уларнинг устларидан оби ҳаёт қуйилади. Шунда улар сел лойқасига тушган уруғ қандай униб чиқса, шундай униб-яшнайдилар. Сўнг Аллоҳ бандалар ўртасида ҳукм қилишдан фориғ бўлади...».

Эътибор берган бўлсангиз, ҳадисда қуёшга сиғинганлар қуёшга ойга сиғинганлар ойга эргашиши, бу уммат эса орасида мунофиқлар ҳам бўлган ҳолда қолиши айтилди.

Мунофиқлар иймон аҳллари билан бирга бориб, мўминлар билан бирга: «Сен Раббимизсан», дейишади... Улар Аллоҳни алдамоқчи бўлишади! Биласизми, шунда нима бўлади?!

Шу пайт Аллоҳ таоло мавқиф аҳли устига қоп-қоронғи зулмат туширади ва ҳеч ким ёруғликсиз бир қадам ҳам босишга қодир бўлмайд қолади.

«Саҳиҳ Муслим»да келган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан: «Ё Расулуллоҳ, Ер бошқа Ерга, осмонлар ўзга осмонларга айланиб қоладиган ҳамда барча одамлар ёлғиз ва қудратли Аллоҳга рўбарў бўладиган Кунда одамлар қаерда бўлади?», деб сўрадилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: **«Эй Оиша, улар кўприк олдида зулматда бўлишади».**

Бир лафзда: **«Улар Сирот устида бўлишади».**

Аҳмад, Ҳоким, Ибн Ҳиббон ва Ибн Аби Ҳотим ривоят қилган, Албоний саҳиҳ санаган ҳадисда Ибн Масъуд розияллоҳу анҳу айтадилар: **«Улардан баъзиларининг нури тоғдек, баъзиларининг нури хурмо дарахтидек, баъзиларининг нури тик турган одамдек, баъзиларининг нури бош бармоғида бўлиб, гоҳ ёниб, гўҳ ўчиб туради. Бу энг нури ози бўлган кишидир. Баъзиларини эса ҳар томондан зулмат ўраб олади»** (Муслим: №315).

Аллоҳ йўлидаги биродарим! Мана бу оятларни тадаббур қилиб кўринг:

«Эй мўминлар, Аллоҳга холис тавба қилинглар, шоядки Парвардигорингиз сизларнинг ёмонлик-гуноҳларингизни ўчириб, остидан дарёлар оқиб турадиган жаннатларга киритур. У Кунда Аллоҳ пайғамбарни ва у билан бирга иймон келтирган зотларни шарманда қилмас. Уларнинг нурлари олдиларида ва ўнг томонларида юрур. Улар: «Парвардигоро, Ўзинг бизларга нурумизни комил қилиб бергин ва бизларни мағфират қилгин. Албатта Сен барча нарсага қодирдирсан», дерлар» (Таҳрим: 8).

«Мўмин ва мўминаларнинг олдиларида ва ўнг томонларида нурлари (яъни қилган яхши амаллари ва номаи аъмоллари йўлларини ёритиб) кетаётганини кўрадиган Кунни (эсланг)! (Ўша Кунда уларга дейилур): **«Сизлар учун Бугунги хушхабар — остидан дарёлар оқиб турадиган, (сизлар) мангу қоладиган жаннатлардир. Бу улуғ бахтнинг ўзидир!»** (Ҳадид: 12).

Қачон мунофиқлар Сиротга яқинлашишга ҳаракат қилишса, Аллоҳ уларнинг нурларини олиб кўяди ёки Заҳҳок айтганларидек, мунофиқларнинг нури ўчиб қолади ва нифоқ аҳли иймон аҳлидан ажралиб қолади. Шунинг учун мўминлар мунофиқларнинг сирот устида нурлари ўчиб қолганини кўришса, кўрқиб, ёмон аҳволга тушиб қолишади. Бу Аллоҳ таолонинг қуйидаги сўзи маъносидир: **«Улар: «Парвардигоро, Ўзинг бизларга нурумизни комил қилиб бергин ва бизларни мағфират қилгин. Албатта Сен барча нарсага қодирдирсан», дерлар»** (Таҳрим: 8).

Ўшанда, қоп-қоронғи зулматлар бағрида қолган нифоқ аҳли Сирот устида нурга чулғаниб бораётган иймон аҳлини кўриб, уларга нидо қилишади:

«У Кунда мунофиқ ва мунофиқалар иймон келтирган зотларга: «Бизга қараб турунглари, биз ҳам сизларнинг нурунглидан озгина олиб фойдаланайлик», десалар, (уларга:) «Орунглига қайтиб нурунглилар», дейилур. Сўнг улар (билан мўминлар)нинг ўртасига дарвозали бир девор урилурки, унинг ичида раҳмат—жаннат, ташқарисида – олдида эса азоб — дўзах бўлур. Улар (мўминларга): «Биз (ҳаёти дунёда) сизлар билан бирга эмасмидик», деб нидо қилганларида, (мўминлар) дерлар: «Ҳа, (кўринишда биз билан бирга эдинглири), лекин сизлар (мунофиқлик билан) ўзларинглини фитнага дучор қилдинглири ва (бизларга бало-офатлар етишига) кўз тутдинглири ҳамда (Исломнинг ҳақ дин эканлиги тўғрисида) шубҳаландинглири ва то Аллоҳнинг амри (яъни ўлим) келгунича сизларни (ҳали умр узоқ эканлиги, Аллоҳ ҳар қандай гуноҳни кечиб юборавериши каби) хомҳаёллар алдади. Сизларни Аллоҳ ҳақида (У зотнинг карами кенг, ҳеч қачон Ўзи яратган бандаларни азобга гирифтор қилмайди, деб) алдовчи (шайтон) алдаб қўйди» (Ҳадид: 13-14).

Улар мўминларга: «Биз ҳам сизлар билан бирга эмасмидик, бирга жумъа ўқирдик, жамоатга ҳозир бўлардик, ғазотларда бирга бўлардик, Арафотда бирга турардик, бошқа ибодатларда ҳам сизлар билан бир қаторда эмасмидик?!», дейишади.

Мўминлар уларга жавобан айтадилар: «Ҳа, кўринишда сизлар биз билан бирга эдинглири, лекин сизлар ўзинглини фитнага дучор қилдинглири, ҳақ аҳлига ва суннат аҳлига нисбатан ёмонликларни кутдинглири, қайта тирилиш, тарози, Сирот ва дўзах ҳақида шак-шубҳа қилдинглири, хомҳаёллар ва пуч орзу-умидлар сизларни алдаб қўйди ва охир-оқибат шу ҳолатда ўлимга юзландинглири. Мана, энди ушбу ҳақиқатларни ўз кўзинглири билан кўрдинглири, мезонни, сиротни кўрдинглири».

Содиқ ва Масдуқ зот (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳолатни яна-да аниқроқ чизиб берадилар. «Саҳиҳ Муслим»да Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда у зот айтадилар:

«Хатто, фақат Аллоҳга ибодат қилиб ўтган яхши-ёмон кишиларгина қолгач, Роббул олабийн субҳанаҳу ва таоло улар кўрган (яъни, сифатлари орқали билган) суратга яқин бир суратда улар олдиға келади ва: «Нимани кутиб турибсизлар? Ҳар бир уммат ўзи сиғинган нарсаға эргашади», дейди. Улар: «Эй Раббимиз! Биз бу одамлардан дунёда уларға энг муҳтож бўлиб турганимизда ҳам ажралганмиз ва улар билан бирға бўлмаганмиз», дейдилар. «Мен Раббингизман», дейди. Улар: «Биз сендан Аллоҳга паноҳланамиз, Аллоҳга биронтасини шерик қилмаймиз», дейишади икки ё уч марта. Хатто, баъзилари (ҳақдан) бурилиб кетишға яқин бўлади. (Шунда Аллоҳ:) «Сизлар билан Унинг ўртасида сизлар уни таниб оладиган бирон аломат борми?», деб сўрайди. «Ҳа», дейишади. Шунда болдирни очади.

Ўшанда (дунёдалик пайтида) Аллоҳ учун ўз ихтиёри ила сажда қилувчи бўлган бирон киши қолмасдан, Аллоҳ унга сажда қилишиға изн беради. Аммо (бировдан) кўрқиб ёки риё қилган ҳолда сажда қилувчи бўлган кишиларнинг орқаларини Аллоҳ бир табақа қилиб қўяди (яъни орқалари қотиб қолади), улар ҳар гал сажда қилмоқчи бўлишганида чалқанчасиға йиқилишади.

Кейин бошларини кўтаришса, (Аллоҳ таоло) улар биринчи бор кўришган суратиға айланиб қолган бўлади. У: «Мен Раббингизман», дейди, улар ҳам: «Сен Раббимизсан», дейишади.

Сўнгра жаҳаннам устиға кўприк ўрнатилиб, шафоатға изн берилади. Улар: «Аллоҳим, саломат қилгайсан, омонда қилгайсан», деб айтишади...

«Ё Расулulloҳ, кўприк нима?», деб сўралди.

У зот дедилар: «Оёқ тойиб кетадиган сирпанчиқ ўриндир. У ерда чангақлар, темир илгақлар ва Нажд ерларида ўсадиган тиканли нарсалар бўлиб, у саъдон дейилади. Мўминлар у ердан кўз очиб юмгунча, чақмоқдек, шамолдек, қушдек ва учқур отлардек тез ўтишади. Бир қисми соғ-саломат ҳолда нажот топади. Яна бир қисми (чангақлар билан) тилиниб, сўнг қўйиб юборилади. Ва яна бир қисмини уюмланиб, жаҳаннамға қулатилади.

Ҳатто, мўминлар дўзахдан халос бўлишгач, жоним Қўлида бўлган Зотга қасамки, сизлардан биронтангиз ҳам (бу дунёда биров учун) ҳақ талаб қилиб, ўша қиёмат куни мўминлар дўзахдаги биродарларига ёрдам сўраб Аллоҳга ёлворишларидан кўра қаттиқ ёлвора олмайсиз. Улар: «Эй Раббимиз, улар биз билан бирга рўза тутишарди, намоз ўқишарди, ҳаж қилишарди», дейдилар. Шунда уларга айтилади: «Таниган кишиларингизни чиқаринглар. Уларнинг суратлари дўзахга (таъсир қилиши) ҳаром қилинади». Шунда улар кўп халойиқни у ердан олиб чиқишади, уларнинг болдир ва тиззалари ярмигача олов теккан бўлади.

Мўминлар: «Эй Раббимиз! У ерда Сен бизга (чиқаришга) амр қилган кишилардан биронта ҳам қолмади», деб айтишади. Уларга: «Қайтинглар, кимнинг қалбида динор мисқолича яхшилик борлигини топсангиз, уларни ҳам чиқаринглар», дейди. Шунда улар яна кўп одамларни олиб чиқишади. Сўнгра улар: «Эй Раббимиз! Бизларга буюрган кишиларингдан ҳеч бир кишини у ерда қолдирмадик», дейишади. Уларга: «Қайтинглар, кимнинг қалбида ярим динор мисқолича яхшилик борлигини топсангиз, уларни ҳам чиқаринглар», дейди. Шунда улар яна кўп одамларни олиб чиқишади. Сўнгра улар яна: «Эй Раббимиз! Бизларга буюрган кишиларингдан бирон кишини у ерда қолдирмадик», дейишади. Уларга: «Қайтинглар, кимнинг қалбида зарра мисқолича яхшилик борлигини топсангиз, уларни ҳам чиқаринглар», дейди. Шунда улар яна кўп одамларни олиб чиқишади. Сўнгра улар: «Эй Раббимиз! Биз у ерда биронта ҳам яхшилик (эгаси)ни қолдирмадик», дейишади.

Абу Саид айтар эдилар: «Агар бу ҳадис билан мени тасдиқламасангиз, мана бу оятни ўқинглар: «Шубҳасиз, Аллоҳ бировга бир зарра вазнича зулм қилмас. Агар заррача яхшилик бўлса, уни бир неча баробар қилур ва ўз ҳузуридан улуғ ажр ато қилур» (Нисо: 40)».

(Давоми)

«Аллоҳ таоло: «Фаришталар, пайғамбарлар ва мўминлар шафоат қилишди, фақат раҳм қилувчиларнинг энг раҳмлисигина қолди», дейди-да, дўзахдан бир сиқимни сиқимлаб олиб, ундан ҳеч яхшилик

қилмаган, куйиб кўмирга айланиб кетган бир қавми чиқаради. Уларни жаннат бўсағасидаги «ҳаёт анҳори» деб номланувчи бир анҳорга ташлайди. Улар у ердан худди сел лойқасида уруғ униб чиққани каби униб чиқишади. Кўргансизлар-ку, (сел лойқасидаги ўша уруғ) бирон тошга ё дарахт ёнида бўлса, қуёшга қарагани сарғиш ва кўкимтир бўлиб, сояга қарагани оппоқ бўлиб унади».

Шунда саҳобалар: «Ё Расулulloҳ, сиз худди дала-даштларда қўй боқиб юрган одамдек (тасвирлаб бердингиз)», дейишди.

У зот сўзларида давом этдилар: «Улар марвариддек (товланиб), бўйинларида тақинчоқлар бўлган ҳолда чиқишади. Жаннат аҳли уларни бирон амал қилишмаган ва бирон яхшилик тақдим қилишмаган ҳолларида Аллоҳ таоло жаннатга киритган «Раҳмоннинг озод этган қуллари», деб танишади. Кейин Аллоҳ: «Жаннатга киринглар, нимани кўрсангизлар, ўша нарса сизларга», дейди. Улар: «Эй Раббимиз, оламдаги ҳеч кимга бермаган нарсангни бизга ато қилдинг», дейишади. Шунда У: «Сизларга Менинг ҳузуримда бундан ҳам афзал нарса бор», дейди. Улар: «Эй Раббимиз, бундан кўра ҳам афзалроқ нима бор?!», дейишади. У: «Менинг розилигим, бундан кейин сизларга ҳеч қачон ғазаб қилмайман», дейди». (Муттафақун алайҳ, Бухорий: №7439, Муслим: №183, Насой: 8/112, 113).

Аллоҳу акбар.. Иззат эгаси бўлган Раббимга қасамки, худди кўз билан кўриб тургандек ва шунинг ичида яшаб тургандек тасвирлаб бердилар.. Нега ҳам шундай бўлмасин?! Аллоҳ таоло томонидан жавомиул-калим (лафзи оз бўлса-да, пурмаъно сўзлар) берилган зот буни баён қилмоқдалар!!

Мукулмон биродар! Аллоҳ ҳаққи, юракларни ёриб юборгудек бу кўринишларни яхшилаб тадаббур қилинг-а... Сирот устидасиз.. Ён-верингизда одамлар.. Кимдир кўз-очиби юмгунча ўтиб кетмоқда.. Кимдир яшиндек ўтиб кетмоқда.. Яна кимдир қушдек учиб ўтиб кетмоқда.. Айримлар эса Сирот устида судралиб бормоқда.. Баъзиларини чангақлар илиб олиб, жаҳаннамга улоқтирмоқда..

Шеър мазмуни:

Нафсим тавба қилишдан бош тортди, энди бандалар Зул-жалол ҳузурида турганида ҳолим не кечар..

Қабрларидан гандираклаб, тоғдек гуноҳлар остида чиқиб келишганида..

Сирот тикилган, ундан ўтмоқ даркор..

Баъзилар ундан қуламоқда, баъзилар эса Адн боғларига ўтиб кетмоқда..

Раҳмон уларга дейди: Гуноҳларингни кечирдим эй бандам, парво қилма..

Иккинчи: Омонат ва раҳм (қариндошлик) кўприкнинг икки томонида туриши

Аллоҳга қасамки, бу ҳам юракни ёргудек оғир кўринишдир.

«Саҳиҳ Муслим»да Ҳузайфа ибн ал-Ямон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар: **«Омонат ва раҳм (қариндошлик) Сиротнинг икки четига юборилади».**

Имом Нававий ушбу ҳадис шарҳида айтади: «Омонат ва раҳми Сиротнинг икки четига юборилиши Сиротдан ўтаётган ҳар бир кишидан ўз ҳаққини талаб қилиб олиши учундир».

Бу эса бу иккисининг Парвардигор наздида қадрли нақадар баланд эканига далил бўлади. Омонат – осмонлару ер уни кўтаришга журъат қилмаган ва инсон уни ўз зиммасига олган оғир юқдир.

Аллоҳ таоло айтади: **«Албатта Биз бу омонатни (яъни шариати Исломиёдаги тоат-ибодатларни) осмонларга, ерга ва тоғу тошларга кўндаланг қилган эдик, улар уни кўтаришдан бош тортдилар ва ундан кўрқдилар. Инсон эса уни ўз зиммасига олди. Дарҳақиқат у (ўзига) зулм қилувчи ва нодон эди (яъни бу омонатнинг нақадар вазмин юк эканлигини бутун коинот билди ва уни кўтаришга қурби етмаслигини сизди, аммо инсон ўзи билмаган ҳолда ўта мушкул вазифани ўз зиммасига олди)»** (Аҳзоб: 72).

Омонат маъносини биласизми?

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо айтадилар: «Омонат – Аллоҳ бандаларига фарз қилган фарзлардир».

Абул-Олия айтадилар: «Омонат – бандаларга буюрилган ва қайтарилган ишлардир».

Ҳасан айтадилар, бу кишининг сўзлари энг балоғатли сўздир: «Омонат – диндир, диннинг ҳаммаси омонатдир»

Ибодат ҳамма турлари билан – намоз, закот, рўза, ҳаж омонатдир, жасадингизнинг барча аъзолари омонатдир, мансабу курсингиз омонатдир, қўлингиздаги мол-мулк омонатдир, аёлингиз ва болаларингиз омонатдир, илм омонатдир, олимга шогирдлари омонатдир. Аллоҳ таоло сизу бизни омонатга хиёнат қилишдан огоҳлантирган. Аллоҳ таоло айтади: **«Эй мўминлар, Аллоҳ ва Унинг пайғамбарига хиёнат қилмангиз ва билган ҳолингизда сизларга ишониб берилган нарсаларга (яъни, динга ва бошқа ҳар қандай омонатларга) хиёнат қилмангиз!»** (Анфол: 27).

«Саҳиҳул Бухорий»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир мажлисда қавмга ҳадис айтиб турганларида бир аъробий келиб: «Қиёмат қачон?» деб сўради. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сўзлашда давом этдилар. Қавмнинг баъзилари: «(Аъробийнинг) гапини эшитдилар-у, унинг айтган сўзини ёқтирмадилар» дейишди. Баъзилари эса: «Йўқ, эшитмадилар» дейишди. Сўзларини тугатгач: **«Қиёмат ҳақида сўровчи қани?»**, дедилар. «Менман, ё Расулulloҳ» деди. (У зот:) **«Омонат зое қилинса, қиёматни кутавер»**, дедилар. «Уни зое қилиш қандай бўлади?», деди. **«Ишни ўз эгасидан бошқага топширилса, қиёматни кутавер»**, дедилар (Бухорий: №59).

Қасамки, иш ўз эгасидан бошқаларга топшириб қўйилди, арзимас ва беқадр кимсалар иш бошига миниб олиб, рувайбизалар оғизларини тўлдириб сўзламоқда. Аҳмад «Муснад»ида, Ҳоким «Мустадрок»ида Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган, Албоний «Саҳиҳул-жомий»да саҳиҳ санаган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **«Ҳали одамларга шундай алдамчи замонлар келадики, унда ёлғончининг гапини рост деб кўрилади, ростгўйни ёлғончига чиқарилади, хиёнатчига омонат қўйилади, омонатдор хиёнатчига чиқарилади, унда рувайбиза гапдонлик қилади»**, дедилар. «Ё Расулulloҳ, рувайбиза ким?», деб сўралди. **«Қадрсиз одам, – бир**

лафзда «ақлсиз одам» – омманинг ишига тааллуқли гапларни гапиреди», деб жавоб бердилар.

Ҳозирда бизлар рувайбизаларнинг омманинг ишигагина эмас, балки динга тааллуқли бўлган муҳим ишларда ҳам гапдонлик қилаётганига гувоҳ бўлмоқдамиз. Ва ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳ.

Қўйларини бўридан қўрир асли қўйчивон,
Қўй додига ким етар гар бўри бўлса чўпон?!

Диннинг ҳаммаси омонатдир, Аллоҳ таоло хиёнатдан огоҳлантирди.

Омонат Сиротнинг бир томонида туриб олиб, ундан ўтаётган ҳар бир кишидан ўз ҳақ-ҳуқуқларини талаб қилади. Шундай экан, омонат ва раҳм (қариндошлик) хусусида Аллоҳдан қўрқингиз!!

Раҳим нималигини биласизми?!

Бу замонамизда раҳмни (қариндошлик алоқасини) узиш одат тусига айланиб қолмоқда!! Қасамки, ўғил отасидан ва онасидан алоқани узиб юборганига гувоҳ бўлмоқдамиз.

Мусулмон кишини кўрасизки, масжидга қатнайди. Бироқ, яқинлари билан умуман алоқани узган. Ота-онасининг ҳолидан хабар олмайди, амакиси ва тоғасини, аммаси ва холасини хорлайди. Кейин яна қариндошларим мен билан алоқа қилмайди, шунинг учун табиийки, мен ҳам улар билан алоқани узганман, дейди. Бу нарсани ўзаро манфаатлар ва борди-келдилар алмашуви дейилади, силаи раҳм деб аталмайди. Ҳақиқий силаи раҳм деб сиздан алоқани узганларга алоқа қилишга айтилади.

«Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтдилар: **«Аллоҳ таоло халқларни яратиб, фориғ бўлгач, қариндошлик алоқаси ўрнидан турди. «Нима истайсан?», деди. «Мен алоқани узишдан Сендан паноҳ тиловчи мақомида турдим», деди. «Хўп, сени боғлаган одамни (Ўзимга) боғлашимга ва сени узган одамни (Ўзимдан) узишимга рози бўласанми?!», деди. «Ҳа, эй Роббим!», деди. «Унда шу нарсани сенга ато этдим», деди».**

Кейин Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: **«Агар истасангиз, Аллоҳнинг мана бу сўзларини ўқинглар: «Агар (иймондан) юз ўгирсангизлар, яқин-ки, сизлар Ерда бузғунчилик қилурсизлар ва қариндош-уруғларингиз (билан ҳам алоқаларингиз)ни узурсизлар! Ундай кимсаларни эса Аллоҳ лаънатлагандир, бас уларнинг (қулоқларини панд-насихат эшитишдан) кар, кўзларини эса (Тўғри йўлни кўра олмайдиган) кўр қилиб қўйгандир»** (Муҳаммад: 22-23). (Бухорий: №7502, Муслим: №2554).

Эй мусулмон! Эй Сиротдан ўтиш машаққатини ҳис қилган мўмин биродар! Кел, ҳозироқ пешонангни ерга қўй, Аллоҳ учун сажда қил.. Отангнинг қўлларини ўп, онангнинг қўлларини ўп.. Амма-холаларинг, амаки-тоғаларинг билан алоқани тикла.. Қариндошлик алоқасини узма.. Зотан, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **«(Қариндошлар билан алоқани) узувчи жаннатга кирмайди»**, деб айтганлар (Бухорий: №5987, Муслим: №2556).

«Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар: **«Ким ризқи мўл-кўл қилинишини ва умри узайтирилишини истаса, силаи раҳм (қариндошлари билан алоқа) қилсин!»** (Бухорий: №5985, Муслим: №2555).

Шу ерда бир савол ўртага чиқади:

Агар сиз айтгандек қариндошлар билан алоқа қилайлик десак, номаҳрамлар ўртасида аралашуш ва баъзи гуноҳлар ҳам содир бўлиши хавфи бор. Шундай бўлишидан қочиш учун алоқа қилмай қўйсак бўладими?

Жавоб: Алоқани узиш икки турли бўлиб, бири дунё учун, иккинчиси охират учун узишдир. Агар қариндошлар билан алоқани дунё туфайли узсангиз, бу Аллоҳ ва Расули ҳаром қилган узиш бўлади. Аммо, агар қариндошлар билан динингизни деб алоқани узишга тўғри келса, масалан, улар билан борди-келди қилиш иймонингизни заифлашишига сабаб бўлса ва уларда сизга таъсир ўтказиши мумкин бўлган маъсиятлар бор бўлса, сиз уларга ҳикмат билан насихат қилган, чиройли йўллар билан тушунтиришга ҳаракат қилган ва ўнлаб марта баҳс-мунозара қилган бўлсангиз, бироқ улар қабул қилишмаган бўлса, у ҳолда сиз ўз

динингиз ва аҳли-оилангизга фитна етишидан қўрқиб, алоқани узсангиз зарари йўқдир, аксинча, бундай алоқа узиш учун Аллоҳнинг ажрига ҳам эришасиз. Аллоҳ сизнинг ниятингизни яхши билади. Бунга мисол қилиб, Табук ғазотидан қолиб кетган уч киши ҳақидаги ҳадисни келтириш мумкин. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам асҳобларини ва ҳатто уларнинг ўз аҳли-аёлларини ҳам улардан алоқани узишга буюрдилар (Табук ғазотидан қолиб кетган Каъб ибн Молик ва унинг икки шериги ҳақидаги ҳадисни Бухорий (№4418) ва Муслим (№2769) ривоят қилганлар). Бу дин учун ва охират туфайли алоқа узиш туридан бўлиб, киши бунинг учун ажру-савобга эришади.

Учинчи: Сиротдан охири бўлиб ўтадиган киши ким?

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анхудан ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«Жаннатга охири бўлиб бир киши киради. У Сирот устида гоҳ юриб, гоҳ қоқилиб, гоҳ ўт уни домига тортиб, шу ҳолда ўтиб келади. Ундан ўтиб олгач, ортига қайрилиб қараб: «Мени сендан қутқарган Зот буюқдир. Аллоҳ менга аввалгилару охиргилардан бирон кишига бермаган неъматини берди», дейди. Шунда унга узоқдан бир дарахт кўрсатилади.

«Эй Роббим, мени ўша дарахтга яқинлаштираман, соясида ўтирсам ва сувидан ичсам», дейди. «Эй одам боласи, агар уни сенга берсам, Мендан қайтиб бошқа нарса сўрамайсанми?», дейди Аллоҳ азза ва жалла. У: «Йўқ, эй Роббим (бошқа нарса сўрамайман)», дейди ва бошқа ҳеч нарса сўрамасликка ваъда беради. Банда ўзи сабр қилолмайдиган нарсани кўраётгани учун Робби унинг узрини қабул қилади ва уни ўша дарахтга яқинлаштиради. Банда дарахт соясида ўтириб сувидан ичади. Кейин унга бундан-да чиройлироқ бир дарахт кўрсатилади. Шунда у: «Эй Роббим, мени бунисига ҳам яқинлаштираман, соясида ўтирсам ва сувидан ичсам. Сендан бошқа ҳеч нарса сўрамайман», дейди. «Эй одам боласи, ҳалигидан бошқа нарса сўрамасликка ваъда бермаганмидинг? Агар ҳозир сени бу дарахтга ҳам яқинлаштираман, Мендан яна бошқасини ҳам сўрарсан?», дейди. У бошқа нарса сўрамасликка аҳд беради. Сабри

етмайдиган нарсани кўраётгани учун Робби унинг узрини қабул қилади ва уни ўша дарахтга яқинлаштиради. Банда унинг соясида ўтиради ва сувидан ичади. Кейин жаннат эшиги олдида унга аввалги иккисидан ҳам чиройлироқ бир дарахт кўрсатилади. «Эй Роббим, мени бунга ҳам яқинлаштирсанг, соясида ўтирсам ва сувидан ичсам, бундан бошқа нарса сўрамайман», дейди банда.

Шунда Аллоҳ: «Эй одам боласи, бошқа нарса сўрамайман, деб ваъда бермабмидинг?», дейди. Банда: «Ҳа, шундай қилгандим. Эй Роббим, шуни ҳам бергин, кейин бошқасини сўрамайман», дейди. У сабри етмайдиган нарсани кўраётгани учун Робби унинг узрини қабул қилади ва уни ўша дарахтга яқинлаштиради. Банда дарахтга яқинлашгач, аҳли жаннатларнинг товушларини эшитиб қолади ва: «Эй Роббим, мени ҳам жаннатга киргизсанг», дейди. «Эй одам боласи, нима қилсам сўрашни бас қиласан, бутун дунёни ва унга қўшиб яна шунчасини берсам рози бўласанми?», дейди Аллоҳ. Банда: «Эй Роббим, Сен оламлар Робби бўла туриб менинг устимдан куляпсанми?», дейди...

Шу сўзларни айтиб, Ибн Масъуд кулдилар ва «Нима учун кулаётганимни сўрамайсизларми?», дедилар.

«Нима учун куляпсиз?», дейишди. «Чунки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳам ҳудди шундай кулгандилар. Асҳоблар: «Нима учун куляпсиз, ё Расулуллоҳ?», дейишганда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Банданинг: «Сен оламлар Робби бўла туриб менинг устимдан куляпсанми?» деганида Аллоҳ Роббул олабийн кулгани учун», дегандилар.

... Аллоҳ бандага: «Сенинг устингдан кулмайман. Лекин Мен хоҳлаган ишимни қилишга қодирман», дейди» (Бухорий: №6571, Муслим: №187).

Тўртинчи: Нажот борми?

Нажот бир неча калималардадир..

Аллоҳ таолонинг бу дунёда ҳам Сироти (йўли) бор, охиратда ҳам Сироти бор. Ким бу дунёда Аллоҳнинг Сиротида – ҳақ йўлида устивор ва барқарор тура олса, Аллоҳ охиратдаги Сиротида унинг қадамини собит

қилади, у банда Аллоҳнинг охиратдаги Сиротида ҳам тойилмайди. Ҳар бир мўмин киши намозининг ҳар бир ракъатида «Иҳдинас-сиротол-мустақийм» (бизларни Тўғри Йўлга йўллагин) деб дуо қилади. Мана шу сирот-йўл Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўллари дир. Сиз мана шу йўлни лозим тутинг ва шу йўлда собитқадам бўлинг.

Аллоҳ йўлидаги дўстим!

Неки тўғрилиққа муваффақ этилган бўлсам, ҳаммаси Аллоҳнинг ёлғиз Ўзидан, неки хато, нутиш содир бўлган бўлса, бари ўзимдан ва шайтондандир, Аллоҳ ва Расули ундан покдир. Мен устидан сизлар жаннатга ўтиб оладиган, ўзи эса жаҳаннамга улоқтириладиган кўприк бўлиб қолишдан, сизларга насиҳат қилиб, ўзимни нутишдан Аллоҳдан паноҳ сўрайман.

Эй Аллоҳ, Пайғамбаримизга, у зотнинг аҳли ва асҳобига саловоту саломлар йўллагин.

2011 йил 29-декабр